

CERTIFICATE

is awarded to

Kovka Nataliia

for being an active participant in
VI International Scientific and Practical Conference

“SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF MODERN SOCIETY”

24 Hours of Participation

LIVERPOOL

5-7 February 2020

sci-conf.com.ua

ПРИРОДНО - ЗАПОВІДНИЙ ФОНД СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Ковка Н.С.,

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

natalikovka41@gmail.com

Екологічна мережа є єдиною територіальною системою, створена з метою поліпшення умов для створення та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України та регіонів, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів рослинного і тваринного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання заповідних територій та об'єктів ПЗФ, а також тих територій, які мають особливу цінність для охорони довкілля і відповідно до закону та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні (ЗУ «Про екологічну мережу України») **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**

На сьогоднішній день на жаль в Україні «екологічна мережа» - це лише механічний набір об'єктів ПЗФ, які ще не утворюють ту екологічну мережу, яка б дійсно здатна виконувати функцію стабілізації довкілля. Як показує досвід, позбутись такого механізму дуже важко, оскільки більшість досліджень подібного напрямку логічно «замикається» на методології географічної науки і на відомих усім моделях просторової організації довкілля і суспільства В. Кристаллера, У. Ізарда, Б. Родмана, О. Топчієва. Власне, зростаюча «запитаність» подібних досліджень в останні роки і обумовила актуальність нашого дослідження.

Про структуру природно-заповідного фонду, його функціонально-просторовим складом, управлінням природоохоронною діяльністю, дослідження проводили як і вітчизняні науковці так і зарубіжні. До них відносяться: О.В. Мудрак (Вінницький обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників), Г.В. Мудрак (Вінницький національний

агарний університет), Мазур К.В., Гавура О.П., Нагірняк І.А., Валько І.М (Вінницький національний аграрний університет), та багато інших.

Однією із найважливіших проблем досліджуваного регіону – є збереження навколишнього природного середовища, яке зазнає потужного антропогенного і техногенного навантаження, екологічно не обґрунтована господарська діяльність, яка призводить до деградації ґрунтового покриву, зменшення видового складу лісів, луків, водно-болотних комплексів та втрати біологічного та ландшафтного різноманіття **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Однією з ефективних форм охорони навколишнього природного середовища є заповідна справа, що передбачає створення такого особливого режиму охорони певних територій та окремих природних об'єктів, який має велику наукову цінність для збереження біологічного та ландшафтного розмаїття. Найважливішим стає збереження видів флори і фауни, які стають рідкісними та зникаючими на теренах області та які занесені до Червоної книги України, а також рослинних угруповань, що занесені до Зеленої книги України.

Сьогодні на території Східного Поділля державний контроль в галузі охорони природи здійснює Державне управління охорони навколишнього природного середовища. Воно проводить дослідження по виявленню цінних в науковому плані гідрологічних, геологічних, ландшафтних територій, забезпечує збереження в природному стані типових природних унікальних комплексів та окремих природних об'єктів, опікується охороною зникаючих видів флори і фауни, формує умови для належної екологічної освіти, інформування та виховання населення з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Основним законодавчим документом, що регламентує проектування та створення нових територій природно-заповідного фонду та забезпечення охоронних заходів на існуючих територіях та об'єктах є Закон України «Про

природно-заповідний фонд України» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Об'єктами дослідження є об'єкти і території ПЗФ Східного Поділля та їх екологічний стан. Для проведення дослідження використано реєстри ПЗФ, матеріали краєзнавчого музею, літературні та картографічні дані. Основними методами дослідження є: аналітичні, описові, порівняльні, методи моніторингу та статистичні дані.

Територія області складає 26,5 тис.км², 4,4% території України. Область розташована в лісостеповій смузі правобережної частини України.

У Вінницькій області 202 км державного кордону з Республікою Молдова; також вона межує з 7-ма областями України: Чернівецькою, Житомирською, Хмельницькою, Київською, Черкаською, Кіровоградською, Одеською областями.

Вінницька область розташована в лісостеповій зоні центральної частини Правобережної частини України. Територія суші становить 2606,4 тис.га, (98,4%) від загальної площі області, решта (1,6%) зайнята внутрішніми водами. Річки досліджуваної території належать до басейнів Південного Бугу, Дністра та Дніпра: з них: 2 великих (р. Південний Буг та р. Дністер), 4 середні (р. Соб, Гірський (Гнилий) Тікич, р. Мурафа, р. Рось) та 4555 малих **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

У центральній частині досліджуваного регіону з північно-західного на південно-східний напрямок протікає річка Південний Буг (з правими притоками Згар, Сільниця, Рів, Дохна; лівими - Снивода, Десна, Соб, Удич), по південно-західній межі області тече річка Дністер (з лівими притоками: Лядова, Немія, Мурафа та ін.) **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. У північних та північно-східних районах області протікають річки, які належать до Дніпровського басейну: річка Рось, Гуйва та Гнилоп'ять.

До внутрішніх вод належать численні ставки та водосховища. в регіоні налічується більше 2500 ставків, загальною площею - 20 тис. га. У області створено 60 водосховищ. Найбільші з них – Ладжинське, Сандрацьке,

Сутиське і Дмитренківське [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Болота на території Вінниччини розташовані у долинах річок. Найбільше боліт у північній і середній частинах області. Найбільші площі боліт є вздовж річок Рову, Згару, Рівця, Собі, Савранки, Постолової, та Десни [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

На території Східного Поділля поширені лісостепові ландшафти. В лісах переважають широколистяні породи дерев: граб, клен, липа, дуб, ясен. Трав'яниста рослинність характеризується великою різноманітністю. Лише диких рослин нараховується біля тисячі видів.

Для комплексного вирішення питань щодо збереження ландшафтного та біологічного різноманіття в області прийнято Регіональну програму охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів на 2013 - 2018 роки (рішення сесії Вінницької обласної ради №418 від 18.12.2012р.), та Стратегію збалансованого регіонального розвитку Вінницької області (Східне Поділля) на період до 2020 року [**Ошибка! Источник ссылки не найден.,Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Проведений аналіз даних показує, що у Програмі формування екологічної мережі Східного Поділля на період 2017 – 2030 рр. виділено створення нової бази даних формування структурних елементів екомережі, вдосконалення та реалізація регіональної схеми екомережі, створення нових об'єктів та території природно-заповідного фонду, створення та відновлення захисних лісонасаджень та полезахисних смуг, заліснення деградованих земель та їх залуження (табл.1.).

Межі на місцевості встановлено для 38 об'єктів загальнодержавного значення (90,5 % від загальної кількості об'єктів загальнодержавного значення) та 290 територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення (77 % від загальної кількості об'єктів місцевого значення).

На сьогоднішній день в області налічується 420 об'єктів природно-

заповідного фонду (43 загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 377 місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки), загальна площа яких становить - 62150,805 га, що складає 2,35 % від площі області.

Території та об'єкти природно заповідного фонду оформлені відповідними знаками та інформаційними матеріалами, межі цих територій та об'єктів нанесені на відповідні планово-картографічні матеріали (рис.1.1.).

У цей фонд входить один Національний природний парк та чотири регіональних ландшафтних парки. Їх загальна площа - біля 60 тисяч гектарів, що складає 2,2 % від площі регіону. А побачити там можна природу, що є типовою для лісових масивів, степів, боліт, систем малих та великих річок (рис.1.2.).

1) Регіональний ландшафтний парк «Мурафа», на території якого зростають переважно лісові та степові рослини та дерева. Серед них рідкісні, занесені до Зеленої книги України: мигдаль низький, дуб черешчатий, кизил. Є грабово-дубові ліси. Серед рідкісних рослин - вівсянка очеретяна, очеретянка лучна та кобилочка солов'їна (рис.1.3.).

2) Регіональні ландшафтні парки «Середнє Побужжя» та «Немирівське Побужжя». Окрасою парків є перекази русла Південного Бугу з порогами сформовані на поверхні річки де виходять кристалічні породи Українського щита. Рослини там переважно ті, що ростуть у широколистяних лісах та в степах (рис.1.4.).

2) Регіональний ландшафтний парк «Дністер» - природним екологічним коридором, що поєднує величезне розмаїття видів флори і фауни (рис.1.5.).

3) Згарський загальнозоологічний заказник загальнодержавного

значення розташований у долині річки Згар, де збереглися у природному стані водно-болотні угіддя (рис.1.6.).

Для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття протягом 2018 року в Департаменті агропромислового розвитку підготовлено та подано на розгляд обласної Ради проекти рішень щодо створення 4 об'єктів природного заповідного фонду місцевого значення (ботанічні заказники «Балин», «Рогатки», «Глибока долина» та «Білі бліндажі» (Мурованокуриловецький район)) загальна площа яких становить 286,9 га.

Таким чином, основними об'єктами природно-заповідного фонду території Східне Поділля є: Національний природний парк «Кармелюкове Поділля»; Регіональний ландшафтний парк «Мурафа»; Регіональний ландшафтний парк «Середнє Побужжя»; Регіональний ландшафтний парк «Дністер»; Згарський загально-зоологічний заказник.

На сьогодні площа території природно-заповідного фонду Східного Поділля становить - 62150,805 га або 2,35 % від загальної площі Вінницької області (420 об'єктів природно-заповідного фонду (43 загальнодержавного значення, з них 1 національний природний парк та 377 місцевого значення, з них 4 регіональних ландшафтних парки).

Згідно програми формування екологічної мережі території досліджуваного регіону на 2017- 2030 рр., планується: створення нової бази даних і визначення еталонних ділянок для формування структурних елементів екологічної мережі та вдосконалення і реалізація теперішньої регіональної схеми екомережі.